der asch en vuilnis overgebragt. Daar werden de lijken geopend, opnieuw geschouwd, gevild, in stukken gehouwen, met carbolzuur overgoten en begraven, alles op last van den Burgemeester. De huiden werden aan den slagter terug gegeven.

Een gedeelte van den inhoud der magen werd afgezonderd en onderzocht. De spijsbrij, voor zooverre nog schouwbaar, bestond uit zeer fijn gekaauwd voedsel, grijs-groen van kleur, en het had eene harsachtige of eenigszins bedwelmende, stinkende reuk. Tusschen de homogene stof waren slechts nog enkelde geheele blaadjes en stukjes daarvan aanwezig, stellig afkomstig van Taxus baccata. Fragmenten van *thuja* of *sabina* werden niet gevonden.

In een der magen waren een paar stukjes schillen van aardappelen en een graankorreltje; maar geen gras of hooi of ander voedsel was te vinden. Het schijnt derhalve dat de paarden als 't ware met een ledige maag op de markt zijn gekomen, en toen, bij gebrek van beter, en omdat ze niets anders konden bekomen, van den taxis-boom hadden gegeten.

Opmerkelijk is het kort tijdsverloop, waarop deze intoxicatie met doodelijken afloop plaats had.

Dit is intusschen niet bevreemdend, want vele schrijvers hebben hetzelfde opgemerkt. De bladen van den Taxis oefenen op het dierlijk organismus, eene narcotische werking en veroorzaken eene ontsteking van de slijmvliezen. De eigenlijke oorzaak van den dood wordt intusschen aan eene spoedig intredende verlamming toegeschreven.

De vergiftigende eigenschappen van den taxis-boom waren reeds bij de oude schrijvers bekend.

Deze boom was toegewijd aan de wraakgodinnen of furien, die de ondeugd onophoudelijk vervolgden en gewoonlijk worden afgebeeld, met een slangen geessel, een fakkel of dolk, en bij de ouden uitermate gevreesd, zooals Dr. van Hasselt (*) vermeldt. Gelijk thans de cypres en de treurwilg, was hij, bij de dichters der oudheid, het symbool van rouw en dood.

(*) Handleiding der vergiftleer, door Dr. A. W. M. van Hasselt. Utrecht 1853 bl. 371.

Voorts vermeldt Plinius (*) dat de vruchten, vooral in Spanje, vergiftig zijn, en dat men er reisbekers, met het doel om er in Frankrijk wijn uit te drinken, vervaardigde, die echter eene doodelijke uitwerking hadden. „Vasa etiam viatoria ex ea vinis in Gallia facta mortifera fuisse compertum est."

In Arcadia was de giftige werking zoo spoedig, dat zij die onder den boom gaan liggen te slapen of zitten te eten, stierven. Sommigen zeggen, dat de pijlen met het gift besmeerd werden. Voorts is wel eens beweerd, dat de boom onschadelijk wordt, wanneer men er een koperen spijker (clavus aereus) in slaat.

Ovidius (§) verhaalt dat de bijenzwermen door den taxis uit de korven worden verdreven, en dat zij dezen boom ontvluchten.

Ook Virgilius handelt (†) over de nadeelige werking van den Taxis en raadt de bijenhouders aan om geen Taxis-boom nabij hun huis te houden. „Neu propius tectis taxum sine."

Plutarchus (**) vermeldt ook, dat de schaduw van den taxis doodelijk is voor degenen die daaronder inslapen. Dioscorides is van hetzelfde gevoelen, en verhaalt tevens dat zelfmoordenaren gebruik maken van het eten der taxisvruchten, of het drinken van het daaruit geperste sap. Ook Cæsar (§§) vermeldt dat de koning der Eburonen, Cativolcius, zich om het leven bragt met Taxis, (Taxo se exanimavit) ten einde niet levend in de handen der Romeinen te vallen.

Uitgezonderd den zoo even genoemden spijker, vermelden de ouden niets als tegengift, dan het rijkelijk gebruik van wijn, dat Dioscorides aanraadt. Omgekeerd schijnt het sap van den taxus, althans volgens Suetonius (††) het beste tegengift te zijn tegen den beet van een adder.

Behalven de zoo even aangehaalde schrijvers, zoude men

(*) Plinius. Historia naturalis. Lib. — C. 20.

(§) Ovidius, Remedia amoris. V. 185.

(†) Virgilius Georgicon. 4 B. K.

(**) Plutarchus. Lib. III.

(§§) Caesar de Bello Gallico VI—31.

(††) Suetonius. Vita Claudii. C. XVII.

de lijst zeer kunnen vermeerderen met de namen van Theophrastus, Dodoneus, de Lobel, Bauhinus, Tournefort, en anderen, die echter daarin overeenkomen, dat de bladen èn vruchten van den Taxus-boom, zeer vergiftige eigenschappen bezitten. Bij sommigen komt hij voor onder den naam van Arbor mortis, boom des doods, of Arbor virosa, giftboom.

Omtrent het scheikundig bestanddeel, hetwelk de vergiftiging veroorzaakt, is nog weinig bekend; vele schrijvers vermelden er niets van, zooals b.v. Dragendorff, Otto, Heppe, Van Hasselt en anderen.

In het woordenboek van Van Tricht (*) vindt men echter de uitkomsten der analysen, in de eerste plaats van Perretti, die in de plant vond bittere vluchtige olie, geele extractieve kleurstof, bittere extractstoffen, appelzure kalk, hars, suiker enz. Lucas verkreeg bij de behandeling der bladeren, volgens de methode van Stas, eene zeer geringe hoeveelheid van een wit, amorph bitter smakend ligchaam, dat bij verwarming tot eene harsachtige massa smolt, weinig in water, gemakkelijk in alcohol, in aether en in verdunde zuren wordt opgelost. Lucas noemde deze stof Taxine.

Hager (§) verklaart deze stof te zijn, „das giftige Princip des Eibenbaums als ein Alkaloïd" en geeft daarbij de reactie op.

In het chemisch Centralblatt (†) wordt nog een referaat gevonden van Wilh. Marné, die over het Taxin heeft geschreven; na vermelding van de bereidingwijze van Lucas, deelt hij eene nieuwe methode mede. Dragendorff, Gerechtelijke scheikundige aanteekeningen. Haaxman, Aug. 1878.

Uit deze opsomming blijkt, dat de zaak nog niet is uitgemaakt, want het schijnt nog niet bepaald zeker te zijn, dat de Taxisboom een alkaloïd bevat en nog minder zeker, dat dit, of eene aan te wijzen andere stof, daarin voorhanden, de vergiftigende stof zoude zijn.

Het is derhalve van belang, dat de zaak nogmaals onderzocht wordt.

(*) P. C. van Tricht, Woordenboek der zuivere en toegepaste scheikunde.

(§) Hager. Handbuch der Untersuchungen. 1874. S. 237.

(†) Chemisch Centralblatt. 1854. S. 384. 1874. S. 237.

Eigenaardig is, dat het gebleken is, dat ook aan het taxisvergift, de dieren, zooals aan menig ander vergift kunnen gewennen, en ten slotte vrij aanmerkelijke hoeveelheden, onder ander voedsel gemengd, zonder nadeel kunnen gebruiken.

Weleer werden de takjes en bladen als geneesmiddel voorgeschreven in den vorm van een afkooksel of extract, en wel als antidotum tegen de hondsdolheid, evenzeer werden ze aangewend als Emmenagogum of abortivum, en als middel tegen de wormen.

De taxisboom behoort tot de dusgenoemde altijd groene gewassen, dat wil zeggen dat hij in den herfst zijne bladen niet verliest; hetzelfde heeft ook plaats met Thuja, Sabina en anderen.

De vorm van den boom heeft veel overeenkomst met de zilverspar. Ze behoort tot de familie der naaldboomen of kegeldragende gewassen (Coniferae). De bloeiwijze bestaat uit dusgenoemde katjes en de vruchten, die veel overeenkomst hebben met groote bessen, zijn scharlakenrood van kleur.

De bladen zijn onbehaard, naaldvormig of lijn-lancetvormig. De boven- en ondervlakten zijn donkergroen gekleurd, ze zijn eenribbig en kamvormig gerangschikt. De smaak der bladen is bitter en scherp, de reuk zeer bedwelmend.

De taxis groeit in Zwitserland, Frankrijk, Italië, Spanje, Oostenrijk en Griekenland, en wordt veel in Duitschland, Engeland en Nederland gekweekt in tuinen, tot het vormen van piramiden, en lanen, vooral omdat hij tot de altijd groene boomen behoort.

Het hout is geelachtig geaderd, en wordt door schrijnwerkers, tot het vervaardigen van wandelstokken, muzijkinstrumenten, als fluiten, klarinetten enz. gebruikt, vooral omdat het niet onderhevig is aan het doorknagen door insekten.

De naamsoorsprong van den taxis wordt zeer verschillend vermeld, soms wordt hij afgeleid van Tasso, Taxo, welk grieksch woord beteekent *regeling*, met het oog op den geregelden stand der bladen. Ook wel van Toxon (pijl), omdat het hout om zijne hardheid, tot het vervaardigen van pijlen en bogen werd gebruikt, volgens Virgilius, „sturacos toxi torquentum in Arcos", of eindelijk van toxikon, wegens de vergiftige werking der bladen en vruchten.

Door Gerlach (*) worden vele gevallen met doodelijken afloop medegedeeld, van dieren, die in meerdere of mindere mate, van de bladen van den Taxisboom hadden gegeten.

In de eerste plaats schijnen de paarden het minst het vergift te kunnen verdragen, maar ook runderen, schapen, geiten, varkens en gevogelte worden er door gedood. Proeven, genomen met honden en katten, mislukten, want ze braakten de hun toegediende fijn gestampte bladen wederom uit.

Door Dujardin (§), veearts te Baijeux, wordt medegedeeld dat een paard en twee veulens stierven na het eten van Taxisbladen.

Behalven het hierboven medegedeelde vergiftigingsgeval, zijn er in Nederland vele gevallen van dien aard voorgekomen.

Zoo vermeldt de Hgl. van Hall, (†) dat ten gevolge van het eten van Taxisbladen, te Frederiksoord een paard en in Friesland eenige jonge runderen en schapen er aan bezweken zijn.

Een landbouwer onder Fijnaart, had vóór ongeveer 20 jaren, een gedeelte van zijn tuin omheind, door een' haag van Taxis. De afval van het snoeijen der haag afkomstig, had hij op een hoop geworpen, onder het bereik van het vee, het getal onbekend. Deze beesten aten er van, maar minstens twee stierven er aan.

In Augustus 1878, stierven er ten gevolge van eten van afgesneden takken met de bladen van den Taxis in eene gemeente in Friesland, vier kalveren. Het vleesch dezer dieren werd aan minvermogenden ten geschenke gegeven. Opmerkelijk is het, dat ten gevolge van het eten van dit vleesch, er geene intoxicatie is ontstaan.

Ook de Heer Wirtz (**) maakt melding van een vergiftigingsgeval bij een kalf. Dit geval is door hem zorgvuldig

---

(*) Handbuch der gerichtlichen Thierheilkunde, von A. C. Gerlach. 2 Abtlg. Berlin 1862. S. 856.

(§) Journal de chimie medic. 3 Serie. T. X—p. 76. S. 384

(†) Neerlandsch Plantenschat, door H. C. van Hall. Leeuwarden 1854, bl. 213.

(**) Tijdschrift voor vee-artsenijkunde en veeteelt, 3e. deel: Utrecht 1879. Taxis-vergiftiging van een kalf door A. W. A. Wirtz. 95.

onderzocht. Het gevondene bij de lijkopening naauwkeurig beschreven, en de nadere bijzonderheden, over vergiftiging met taxis medegedeeld t. a. pl.

Kortheidshalve verwijzen wij den lezer, die belang stelt in deze zoo hoogst gewigtige z k, naar in deze mededeeling vermelde daadzaken.

Met het oog echter op de uiterst vergiftige eigenschappen van den Taxis-boom, en gewaarschuwd, om dezen boom in h vervolg niet n r aan te kweeken, ter voorkoming van ongelukken voor menschen en dieren, en in alle geval te zorgen, dat de taxisboom niet onder het bereik kome van paarden of ander vee.

Leeuwarden, October 1878. J. J. Bruinsma.
